

Zapiski bibliograficzne

ZIEMIE ZACHODNIE

Rocznik Koszaliński 1965. Koszalińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne w Koszalinie, Polskie Towarzystwo Historyczne, Oddział w Słupsku. Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1966, 296 ss.

Ukazanie się pierwszego tomu *Rocznika Koszalińskiego* jest swoistym symptomem rozwoju życia kulturalno-naukowego tamtejszego ośrodka. Dla poszczególnych regionów Ziemi Zachodnich bowiem najbardziej charakterystycznym typem wydawnictwa stała się właśnie forma rocznika, będącego swego rodzaju „wizytówką” naukowo-wydawniczą miejscowych środowisk. W tej też perspektywie trzeba widzieć fakt opublikowania tomu koszalińskiego. Jego struktura przedstawia się następująco: Artykuły, Materiały, Recenzje i Omówienia, Sprawozdania. Dział pierwszy zawiera szkice i rozprawy o charakterze ogólniejszym chronologicznie dotycząc czasów najdawniejszych i najnowszych (A. Piskozub, *Geografia historyczna ziemi szczecińskiej*; E. Rozenkranz, *Słupsk w drugiej połowie XIII wieku*; H. Rybicki, *Stosunki między partiami politycznymi na Pomorzu Zachodnim w latach 1945—1946*; Z. Głowacki, *Z zagadnień jednoczenia się ruchu robotniczego na Pomorzu Zachodnim w latach 1947—1948*), zaś następne działy — opracowania szczegółowsze o bardzo różnorodnej tematyce (np.: J. Siedlak, *Uwagi o rzeźbie okolic Koszalina*; E. Buczak, *Wieś Jamno. Szkic historyczno-kulturowy*; K. Muszyńska, *Dzieje Swidwina w latach 1948—1954*; T. Machura, I. Malczewski, *Robotnicy przymusowi z terenu miasta Słupska i powiatu słupskiego*).

Sygnalizując tutaj wydanie *Rocznika Koszalińskiego*, trzeba zwrócić uwagę, że zarówno szata zewnętrzna, jak i opracowanie redakcyjno-techniczne pozostawia wiele do życzenia.

BOGUSŁAW DREWNIAK: *Emigracja z Pomorza Zachodniego, 1816—1914*. Instytut Zachodnio-Pomorski w Szczecinie, Prace Sekcji Historycznej nr 4. Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1966, 118 ss.

Rozprawa B. Drewniaka — oparta na źródłach archiwalnych DZA-Merseburg i WAP w Szczecinie oraz na różnego rodzaju materiałach drukowanych — jest syntetycznym ujęciem dziejów tzw. emigracji stałej występującej na obszarze Pomorza Zachodniego w XIX i początkach XX w. Autor charakteryzuje przede wszystkim przyczyny, rozmiary i kierunki emigracji, jej organizację i wpływ na kształtowanie się stanu zaludnienia Pomorza Zachodniego, stosunek pruskiej administracji oraz wielkiej własności do zjawiska wychodźstwa.

Rocznik Nadnotecki. T. I (1966). Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1966, 250 ss.

Publikacja powyższa, będąca w pewnym sensie kontynuacją *Rocznika Piłskiego*, obejmuje prace powstałe lub tematycznie związane z terenem pow. chodzieskiego, czarnkowskiego, trzcianeckiego, wałeckiego, wyrzyskiego, złotowskiego i z m. Piła. Tom I zawiera artykuły i przyczynki dotyczące czasów przedrozbiorowych, najnowszych oraz współczesności. I tak Z. Kulejewska-Topolska szkicuje dzieje miasta Czarn-

kowa od X w. do 1939 r.; G. Wróblewska omawia rozwój przestrzenny Trzcianki; F. Żmizdiński — na podstawie w pełni dotąd nie wyzyskanych materiałów źródłowych — przedstawia osadnictwo w starostwie ujsko-pilskim do 1772 r.; M. Sedliński opisuje demonstracje polityczno-społeczne ludności pow. trzcianieckiego w latach 1848—1851, na której radykalizację wpłynęli przymusowi robotnicy zatrudnieni przy budowie linii kolejowej Krzyż—Bydgoszcz. Następne prace opublikowane w przedstawianym tu *Roczniku* dotyczą okresu po 1945 r.: Z. Klemenczuk szczegółowo charakteryzuje poszczególne etapy walk wojsk radzieckich i polskich o Piłę w 1945 r.; A. Zyskowski omawia organizację i przebieg zasiedlenia Piły, powstanie administracji państwowej i działalność instytucji osiedleńczych, proces kształtowania się nowej społeczności miasta w latach 1945—1950; T. Mendet w syntetycznym artykule przedstawia główne elementy sytuacji demograficznej m. Piły w latach 1945—1963.

Ponadto tom zawiera liczne artykuły szczegółowe, ukazujące różne dziedziny życia ziemi nadnoteckiej.

Z dziejów polskości na Ziemi Lubuskiej. Praca zbiorowa. „Zeszyty Lubuskie” nr 1. Lubuskie Towarzystwo Kultury, Zielona Góra 1966, 70 ss.

Tomik ten inauguruje nową serię wydawniczą Lubuskiego Towarzystwa Kultury pod nazwą „Zeszyty Lubuskie”, które — jak sądzić można — mają popularyzować, opartą na najnowszych wynikach badań, wiedzę o regionie zielonogórskim. „Zeszyt” 1 — jak pisze autor słowa wstępnego — prof. J. Bardach — „zajmuje się różnymi aspektami przeszłości, tymi w szczególności, w których znalazła wyraz polskosc tej ziemi. Jest to historia zaangażowana, świadoma swoich zadań, służąca celom popularyzacji nauki, ale też kształtowaniu postaw patriotycznych, umacnianiu więzi ludności [...] z prastarą ziemią piastowską”. Tomik składa się z czterech szkiców: A. Kołodziejcki omówił wyniki badań archeologicznych, prowadzonych

na Ziemi Lubuskiej, intensywnie od 1954 r.; W. Korcz zestawiał wzmianki o tym regionie w średniowiecznej historiografii od tzw. Geografa Bawarskiego począwszy a na *Dziejach Polski* Długosza — skończywszy; J. Muszyński przedstawił najważniejsze zabytki architektury i sztuki lubuskiej, ukazując głównie elementy polskie w jej rozwoju; W. Lemiesz charakteryzował sytuację i recepcję prasy polskiej na Ziemi Lubuskiej w 20-leciu międzywojennym.

ZBYSZKO BEDNORZ: *Ludowe żniwo literackie. Pisarstwo ludowe współczesnej Opolszczyzny. Opracowanie i wybór tekstów*. Instytut Śląski w Opolu. Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Wydawnictwo, Wrocław—Warszawa—Kraków 1966, 311 ss.

Książka powyższa składa się z dwóch części: pierwsza — jest historycznoliterackim opracowaniem zjawiska pisarstwa ludowego Opolszczyzny wraz z charakterystyką poszczególnych twórców tego regionu, druga część natomiast stanowi wybór utworów omawianych pisarzy.

„KWARTALNIK OPOLSKI” nr 4/1966. Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk i Instytut Śląski w Opolu, 265 ss.

Zeszyt specjalny wydany w związku z obchodami Tysiąclecia Państwa Polskiego, będący — zgodnie z intencją redakcji — „częścią wkładu opolskiego środowiska naukowego do popularyzacji wiedzy historycznej”. Poszczególne opracowania opublikowane w tym numerze przedstawiają istotne elementy dziejów Opolszczyzny od czasów przedhistorycznych do terażniejszości. Zeszyt zawiera następujące artykuły: P. Wojaś, *Tysiąc lat Opolszczyzny i XXII lata Polski Ludowej*; R. Janką, *Pradzieje Ziemi Opolskiej*; T. Ładogórski, *Rozwój demograficzny Opolszczyzny w epoce feudalnej*; K. Orzechowski, *Opolszczyzna w dziejach Śląska*; W. Dziewulski, *Kościół katolicki a polskosc na Śląsku od czasów najdawniejszych do Wiosny Ludów*; B. Reiner, *Stanowisko Kościoła katolickiego wobec spraw polskich na Górnym Śląsku (XIX*

i XX wiek); M. Haisig, S. Inglot, M. Wolański, *Związki gospodarcze Śląska z resztą ziem polskich w okresie Tysiąclecia*; S. Rospond, *Tysiącletnia ostoja polszczyzny śląskiej*; K. Głombowski, *Książka ariańska na Śląsku w XVII i XVIII wieku*; T. Gospodarek, *Literatura narodowych i patriotycznych dążeń*; T. Musioł, *Z dziejów polskiej szkoły na Opolszczyźnie w XIX i XX wieku*; J. Madeja, *Szkolnictwo,*

oświata, kultura i nauka na Opolszczyźnie w XX-leciu Polski Ludowej.

Są to opracowania o różnym charakterze: od rozpraw ściśle naukowych po szkice zbliżone formą do eseju, wszystkie zaś stanowią lekturę prawdziwie interesującą. Można stwierdzić, że specjalne wydanie „Kwartalnika Opolskiego” jest poważnym osiągnięciem naukowym, przede wszystkim zaś popularyzatorskim i redakcyjno-wydawniczym.

Zestawił W. T.

NIEMCY

GUSTAV HERZFELDT: *Aussenpolitische Bilanz im 17. Jahr unserer Republik*. „*Deutsche Aussenpolitik*” 1966, nr 10, ss. 1169—1178.

Artykuł, napisany przez wiceministra spraw zagranicznych NRD, zawiera omówienie i charakterystykę polityki zagranicznej Niemieckiej Republiki Demokratycznej w 1966 r. Okres ten cechuje się dalszym wzrostem aktywności NRD w dziedzinie stosunków z innymi państwami oraz, mimo podejmowania ze strony NRF prób izolacji, umocnieniem jej autorytetu międzynarodowego. Autor przytacza szereg przykładów ilustrujących aktywność dyplomacji NRD. Koncentrowała się ona na podejmowaniu inicjatyw zmierzających do rozwiązania problemu niemieckiego i zapewnienia odprężenia w europejskich stosunkach międzynarodowych, przeciwstawianiu się wojnie w Wietnamie, żywym udziałem w wymianie międzynarodowej, wniosku o przyjęcie NRD do ONZ.

WALTER PÖEGGEL: *Zur völkerrechtlichen Lage Deutschlands und beider deutschen Staaten*. „*Deutsche Aussenpolitik*” 1966, nr 11, ss. 1298—1312.

Artykuł stanowi przygotowany do druku odczyt, który na powyższy temat wygłosił autor w czerwcu 1966 r. na wydziale prawa Uniwersytetu w Heidelbergu. W ramach podanego w tytule problemu autor omawia następujące zagadnienia: upadku Rzeszy Niemieckiej

w 1945 r., powstania dwóch państw niemieckich i problem sukcesji, zagadnienie traktatu pokojowego oraz prawno-międzynarodowe aspekty porozumienia między obu państwami niemieckimi. W artykule autor ustosunkował się również do poglądów wyrażonych w dyskusji, jaka wywiązała się po wygłoszonym przezeń referacie.

WILHELM G. GREWE: *Über den Einfluss der Kernwaffen auf die Politik*. „*Europa-Archiv*” 1967, 3. Folge, ss. 77—94.

Autor, b. ambasador NRF w Waszyngtonie, rozpatruje problem wpływu posiadania broni atomowej na kształtowanie i realizację koncepcji politycznych państw w sytuacjach konfliktowych. Uznając fakt posiadania broni atomowej za cechę kwalifikującą państwo do rzędu mocarstw, autor analizuje zagadnienie sytuacji militarnej i politycznej krajów pozbawionych tej broni. Grewe wyróżnia trzy warianty polityki obronnej, jaką mogą prowadzić państwa nie posiadające broni atomowej: neutralność, przyjęcie gwarancji ze strony sojusznika dysponującego tego rodzaju bronią, oraz dążenie do utworzenia przez wspólnotę państw o takich samych lub zbliżonych interesach kolektywnej siły atomowej. Ten ostatni wariant jest, zdaniem autora, najlepszy, mimo iż jego realizacja może natrafić na największe przeszkody.

WOLFGANG MICHALSKI: *Wirtschaftspolitik-Strategie statt Improvisation*. „Wirtschaftsdienst” 1966, nr 11, ss. 585—586.

Problemy długofalowe, jak np. zapobieganie grożącym kryzysom strukturalnym i zapewnienie krajowi wzrostu gospodarczego na dłuższą metę, nie są rozwiązane. Styl polityki gospodarczej nie jest dostosowany, zdaniem autora, do szybciej, niż dawniej, następujących zmian. Nie wystarcza tu improwizacja, lecz potrzebne jest planowanie, a to oznacza precyzowanie i konkretyzowanie celów. Nie mniej od planowania potrzebne jest wypracowanie wielu możliwych wariantów rozwoju perspektywicznego i ustalenie skali priorytetów, aby ograniczyć wagę elementu niepewności związanego zawsze z rozwojem społecznym i gospodarczym. Przy takich metodach rzadziej niż dziś zdarzyć by się mogło, że rząd staje bezradny wobec nieoczekiwanych sytuacji mając wypracowaną strategię na wszelkie przewidzieć się dające przypadki.

HEINZ-DIETRICH ORTLIEB: *Ende einer alten oder Beginn einer neuen Ära der Wirtschaftspolitik?* „Wirtschaftsdienst” 1966 nr 12 ss. 645—648.

Rzeczą słuszną było, zdaniem autora, wydobycie się NRF po wojnie z gospodarki przymusowej i przypomnienie zalet gospodarki rynkowej i prywatnej przedsiębiorczości jako instytucji. Lecz błędem polityki gospodarczej była fetyszyzacja gospodarki rynkowej z zupełną negacją roli państwa. Już w latach 50-tych jasne się stało, że pomyślny przebieg odbudowy gospodarki nie może na dłuższą metę obyć się bez podejmowanych przez państwo w odpowiednim czasie interwencji, lecz Erhard ani nie miał odpowiedniego do tych celów instrumentarium, ani nie był gotów go stosować. Powstały stąd wielkie problemy, których rozwiązania — co stanowiłoby nową erę w gospodarce NRF — podjąć się będzie musiał nowy rząd pokonując ideologiczne bariery stworzone przez Erharda.

HEINZ-DIETRICH ORTLIEB: *Wirtschaftswachstum oder Stabilität?* „Wirtschaftsdienst” 1967, nr 1 ss. 5—7.

Mimo teoretycznie możliwej zgodności między wzrostem gospodarczym a stabilizacją, w warunkach instytucjonalnych NRF i innych krajów uprzemysłowionych są to cele z reguły konfliktowe. Dla zapewnienia wzrostu potrzebny jest w NRF szereg inwestycji publicznych, których sfinansowanie z ograniczeń subwencji i z pożyczek nie będzie możliwe. Będą potrzebne podwyżki podatków, co znów zaostrzy konflikt między stabilizacją a wzrostem gospodarczym. Można by wprowadzić przy odpowiedniej polityce hamować trend inflacyjny, lecz rząd NRF musiałby posiadać rozbudowane instrumentarium polityki gospodarczej, którego mu jednak brak. Rząd NRF będzie miał zatem trudne zadanie do wykonania, które nie da się opanować „deklamacjami i apelami”.

„BULLETTIN DER EUROPÄISCHEN WIRTSCHAFTSGEMEINSCHAFT” 1966, nr 12; 1967, nr 1.

Zasadniczą treść obu zeszytów stanowi obszerna i szczegółowa kronika działalności organów EWG. Ponadto zawierają następujące opracowania: w numerze 12/1966: *Die wissenschaftliche und technische Forschung in der Gemeinschaft* — tekst przemówienia wiceprezidenta komisji Marjolin. Autor wskazuje na niebezpieczną ewolucję, która niewątpliwie wpływać będzie na rozwój Wspólnoty oraz na potrzebne środki zaradcze. Zacołanie Wspólnoty w badaniach naukowych i technicznych w stosunku do Stanów Zjednoczonych, Anglii i najprawdopodobniej Związku Radzieckiego jest znane i uważane przez komisję za jeden z czynników, które obciążać będą rozwój Wspólnoty w najbliższych latach. Środki zaradcze widzi autor w szerokim finansowaniu badań w szkołach wyższych, usunięciu przeszkód utrudniających tworzenie optymalnie wielkich przedsiębiorstw (koncentracja), prowadzeniu polityki gospodar-

czej popierającej finansowanie badań przez przedsiębiorstwa.

W numerze 1/1967: 1) *Die Europäische Verkehrspolitik— von der Kooperation zur Integration* — tekst odczytu L. Schausa. Autor omawia prace koordynacyjne władz EWG stwierdzając niedostateczność ich wyników i podkreśla konieczność ustalenia generalnej koncepcji polityki komunikacyjnej. Poszczególne projekty powinny być rozważane przez Radę w świetle tej kon-

cepcji. 2) *Die Solidarität der Gemeinschaft mit dem von Katastrophen betroffenen Italien* — jest sprawozdaniem z podjętej przez organa EWG akcji pomocy dla Włoch dotkniętych klęską powodzi. Pomoc ta ma formę ulg celnych, dotacji dla rolnictwa, pożyczek z Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz finansowej pomocy dla osób poszkodowanych.

Zestawili: T. K. i J. M.